

Sygn. akt I ACa 743/14

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 3 września 2014 r.

Sąd Apelacyjny w Krakowie – Wydział I Cywilny

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Paweł Rygiel (spr.)
Sędziowie:	SSA Barbara Górczanowska SSO del. Krzysztof Hejosz
Protokolant:	st.sekr.sądowy Beata Lech

po rozpoznaniu w dniu 3 września 2014 r. w Krakowie na rozprawie

sprawy z powództwa T. S.

przeciwko Skarbowi Państwa – Dyrektorowi Zakładu Karnego w N.

o zapłatę

na skutek apelacji powoda

od wyroku Sądu Okręgowego w Nowym Sączu

z dnia 11 marca 2014 r. sygn. akt I C 702/12

1. **oddala apelację;**

2. **zasądza od powoda na rzecz Skarbu Państwa Prokuratorii Generalnej Skarbu Państwa kwotę 120 zł (sto dwadzieścia złotych) tytułem kosztów postępowania apelacyjnego;**

3. **przyznaje od Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Nowym Sączu na rzecz adwokata B. B. z Kancelarii Adwokackiej w N., ul. (...), kwotę 147,60 zł (sto czterdzieści siedem złotych 60/100), w tym 26,60 zł podatku od towarów i usług, tytułem kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej powodowi z urzędu w postępowaniu apelacyjnym.**

Sygn. akt I ACa 743/14

UZASADNIENIE

Zaskarżonym wyrokiem Sąd Okręgowy oddalił powództwo, którym powód T. S. domagał się zasądzenia od pozwanego Skarbu Państwa – Dyrektora Zakładu Karnego w N. kwoty 40.000 zł tytułem zadośćuczynienia za naruszenie dóbr

osobistych, wynikające z warunków bytowych w okresie tymczasowego aresztowania powoda oraz kwoty 40.000 zł tytułem odszkodowania za uszczerbek na zdrowiu.

Sąd I instancji ustalił, że T. S. przebywał w Zakładzie Karnym w N. w okresie od 17 października 2009 r. do 12 maja 2011 r., jako tymczasowo aresztowany. Decyzjami Dyrektora Zakładu z dnia 12 marca 2010 r. i 23 marca 2010 r., wydawanymi w oparciu o art. 110 § 2b k.k.w., był on umieszczony w celach, w których powierzchnia na jednego osadzonego wynosiła poniżej 3 m². Decyzją z dnia 23 marca 2010 r. sędzia penitencjarny wyraził zgodę na przedłużenie okresu umieszczenia powoda w warunkach o zaniżonej powierzchni na okres do 10 kwietnia 2010 r. Od dnia 17 października 2009 r. do 21 października 2009 r. powód przebywał w celi przejściowej o pow. 13,70 m², w której osadzonych było pięć osób, w pozostałych okresach, powierzchnia celi nie przekraczała norm minimalnych, a powód przebywał w celach zgodnych z deklarowanym stosunkiem do palenia papierosów.

Cele mieszkalne Zakładu są i były do siebie podobne - zarówno co do ich wyposażenia w sprzęt kwaterunkowy, jak też oświetlenia, wentylacji i układu kącika sanitarnego. Cella wyposażona była każdorazowo w odpowiednią do liczby osadzonych ilość łóżek, stoliki oraz sprzęt niezbędny do utrzymania porządku i czystości. We wszystkich celach mieszkalnych wydzielony był kącik sanitarny wyposażony w niezbędny sprzęt i urządzenia wyposażone w stały dostęp do bieżącej wody, przy czym od drugiego kwartału 2011 r. ciepłą wodę doprowadzono do wszystkich cel oddziału w którym przebywał powód. Do tego czasu osadzeni w wyznaczonych zarządzeniem dyrektora jednostki terminach i ilościach korzystali z gorącej wody pobieranej z punktu czerpalnego zlokalizowanego na korytarzu oddziału. Ponadto osadzeni wyposażeni byli we własne czajniki elektryczne i grzałki, którymi podgrzewali wodę również do celów sanitarno-higienicznych. Kąciki sanitarne oddzielone były i są od celi stałą zabudową wykonaną z płyt wiórowych przymocowanych do konstrukcji z kształtowników stalowych o wysokości 2,20 - 2,50 m. Obudowa posiada zamykane od wewnątrz drzwi i zapewniała minimum intymności osobom korzystającym z toalety. Dostarczana do jednostki woda posiada pozytywną ocenę sanitarną. Prócz możliwości utrzymywania higieny w wydzielonych kącikach, zgodnie z zarządzeniem dyrektora, raz w tygodniu osadzeni mogli brać kąpiel w łaźni, zaś na zlecenie lekarza - kąpiele dodatkowe.

Do utrzymania czystości i higieny, osadzonym co miesiąc dostarczano odpowiednie środki czystości w postaci mydła, maszynki i kremu do golenia, proszku do prania, pasty i szczoteczki do zębów, rolki papieru toaletowego, a nadto - środki do utrzymania czystości w celi, w tym środki do dezynfekcji i czyszczenia sanitariatów oraz podłogi.

Wentylacja i wietrzenie celi odbywało się przez stolarkę okienną i drzwiową. W większości cel istniały też kratki wentylacji grawitacyjnej, niekiedy zabezpieczone w sposób uniemożliwiający nielegalne kontakty między osadzonymi z różnych poziomów budynku. W istniejących budynkach nie było i ma wymogu wyposażenia w system wentylacji grawitacyjnej lub mechanicznej.

Cele zaopatrzone były w oświetlenie naturalne oraz oświetlenie żarowe o odpowiedniej mocy, przy czym istniała możliwość - za zgodą administracji zakładu - korzystania z dodatkowej lampki do czytania. Odrębne źródło światła zainstalowane było w kąciku sanitarnym.

Okna o konstrukcji skrzynkowej, chociaż użytkowane od wielu lat, miały i mają wystarczającą szczelność i zamykanie. Ich ewentualne naprawy i uzupełnianie oszklenia wykonywane były na bieżąco, w razie potrzeby każdorazowo po systematycznych przeglądach technicznych.

Powód miał zapewniony dostęp do ambulatorium, z którego systematycznie korzystał, przy czym konsultacje odbywały się do kilku dni po zgłoszeniu. Istniała nadto możliwość korzystania z zakładowej biblioteki, siłowni i świetlicy.

W tym stanie rzeczy Sąd Okręgowy uznał zgłoszone roszczenie za niezasadne.

Odwołując się do treści art. 23 i 24 kc, jak też art. 448 kc, Sąd I instancji ocenił, iż ustalony stan faktyczny nie daje podstaw do przyjęcia, iż warunki odbywania kary w Zakładzie Karnym w N. naruszały minimalne standardy

wyznaczone obowiązującymi przepisami, a przez to uwłaczały godności powoda. Okoliczności takich powod nie wykazał. Sąd podkreślił przy tym, iż w świetle art. 24 kc, przyjęcie odpowiedzialności za naruszenie cudzych dóbr osobistych jest warunkowane bezprawnością działania naruszydciela. Tymczasem z ustalonego stanu faktycznego nie wynika, by rzeczywiste warunki odbywania kary naruszały przyjęte normy, a tym samym, by działanie strony pozwanej było bezprawne.

W szczególności bezzasadne było odwoływanie się przez powoda do faktu osadzenia go w takich celach i przy takim zagęszczeniu, że doszło do naruszenia określonych norm powierzchni przewidzianych na jednego osadzonego. Jakkolwiek w pewnych okresach aresztowania powód przebywał w celach przeludnionych, w których powierzchnia przypadająca na jednego osadzonego nie odpowiadała wynikającej z art. 110 § 2 k.k.w. normie minimalnej 3 m², to jednak w okresach tych obowiązywały regulacje przewidujące odstępstwa od standardu powierzchni mieszkalnej celi na jednego osadzonego. I tak, obowiązujący do grudnia 2009 r. art 248 k.k.w. umożliwiał dyrektorowi zakładu karnego lub aresztu śledczego, w szczególności uzasadnionych wypadkach, umieszczanie osadzonych, na czas określony, w warunkach w których powierzchnia w celi na jedną osobę wynosiła poniżej 3 m². Zgodnie natomiast z treścią art. 110 § 2b, dyrektor zakładu karnego lub aresztu śledczego mógł umieścić skazanego na czas określony, nie dłuższy niż 14 dni, w takich warunkach, jeżeli zachodzi konieczność natychmiastowego umieszczenia w zakładzie karnym lub areszcie śledczym nieposiadającym wolnych miejsc w celach mieszkalnych. Zgodnie zaś z § 2c, okres o którym mowa w § 2b, mógł być przedłużony za zgodą sędziego penitencjarnego, przy czym łączny okres umieszczenia skazanego w warunkach określonych w § 2b nie mógł przekroczyć 28 dni. W przypadku powoda warunki takie zostały spełnione. Działanie strony pozwanej w tym zakresie nie było zatem bezprawne.

W sprawie nie wykazano także, by warunki socjalne w jakich powód był osadzony, związane z osadzeniem z osobami palącymi, brakiem wentylacji, nienależytym wyposażeniem, dostępem do ciepłej wody itp., naruszały przyjęte standardy i miały charakter bezprawny. Nie została ponadto wykazana przez powoda zasadność zarzutów co do niezapewnienia właściwej opieki medycznej.

Co do zdarzeń powoływanych przez powoda, mających świadczyć o nadużyciach ze strony funkcjonariuszy służby więziennej, Sąd ocenił, iż pozostały one w sferze nieuzasadnionych niczym twierdzeń. Materiał dowodowy dawał podstawy co najwyżej do stwierdzenia, iż jednorazowo doszło do zdarzenia, które powód odebrał jako nieuprawnione działanie funkcjonariusza. Jednak także i w tym przypadku zdarzenie miało charakter incydentalny, a ponadto – jak wynika z zeznań powołanego przez powoda świadka – nie można wykluczyć, że było ono przypadkowe.

Sąd podkreślił także, że w jakimkolwiek stopniu T. S. nie wykazał, by na skutek osadzenia go w pozwanym Zakładzie doszło do narażenia i pogorszenia jego stanu zdrowia. W tym zakresie powód nie zaoferował żadnych dowodów.

Od powyższego orzeczenia apelację wniósł powód, który zarzucił:

- naruszenie przepisów postępowania tj. art. 217 kpc w zw. z art. 227 kpc poprzez pominięcie zaoferowanych przez powoda dowodów, a to: opinii biegłego ds. obmiaru cel wnioskowanego na okoliczność ich rzeczywistej powierzchni, opinii biegłego kominiarza – na okoliczność ustalenia drożności przewodów wentylacyjnych w celach, opinii biegłego ds. elektryki – na okoliczność ustalenia, czy oświetlenie zainstalowane w celach spełnia przepisane normy, naoczni z udziałem biegłego z dziedziny budownictwa oraz z opinii z zakresu wirusologii i internisty – na okoliczność stanu zdrowia powoda i poniesionej z tego tytułu szkody; pominięte dowody miały służyć wyjaśnieniu okoliczności istotnych dla sprawy, a ich pominięcie pozbawiło zaskarżonego orzeczenia podstawy faktycznej;

- naruszenie przepisów prawa materialnego tj. art. 417 § 1 kc w zw. z art. 444 § 2 kc, art. 445 § 1 kc, art. 448 kc w zw. z art. 24 § 1 kc polegające na przyjęciu, że brak jest przesłanek przypisania pozwanemu odpowiedzialności z tytułu naruszenia dóbr osobistych powoda, pomimo iż skarżący odbywał karę pozbawienia wolności w celach przeludnionych, przy nie spełnieniu przez pomieszczenia izolacyjne norm sanitarnych oraz budowlanych, doświadczając – popartych zeznaniami świadków – aktów przemocy.

W uwzględnieniu powyższego apelujący wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez uwzględnienie w całości żądania pozwu i zasądzenie od strony pozwanej kosztów procesu oraz kosztów postępowania apelacyjnego, ewentualnie – o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy Sądowi I instancji do ponownego rozpoznania.

Strona pozwana wniosła o oddalenie apelacji i zasądzenie kosztów postępowania apelacyjnego.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje.

Apelacja powoda nie może odnieść zamierzonego skutku.

Ustalenia dokonane w pierwszej instancji są prawidłowe i Sąd Apelacyjny przyjmuje je za własne. Zostały oparte o wszystkie przeprowadzone dowody, których ocena mieści się w granicach wyznaczonych art. 233 § 1 kpc.

Brak było także podstaw do prowadzenia dalej idącego postępowania dowodowego, w tym z dowodów zgłoszonych przez powoda, a wskazanych w jego apelacji.

Zauważenia wymaga, że powód konstruując roszczenie ograniczył się w większości do powołania ogólnikowych, nieskonkretyzowanych twierdzeń, by następnie powołać dowody z opinii licznych biegłych różnej specjalizacji. W istocie zatem powód wskazał jedynie ogólnikowe twierdzenie, bez skonkretyzowania faktów mających świadczyć o jego prawdziwości, a powołane środki dowodowe nie miały służyć weryfikacji twierdzeń powoda, a poszukiwaniu faktów.

I tak, domagając się odszkodowania za rzekomy uszczerbek na zdrowiu, powód nie skonkretyzował w jakikolwiek sposób faktów, które wskazywałyby, że doszło do pogorszenia jego stanu zdrowia, na czym to pogorszenia miałyby polegać, jaki był jego dotychczasowy stan zdrowia itp. Tym samym dowód z opinii biegłych służyłby w rzeczywistości dopiero poszukiwaniu faktów, na których powód mógłby oprzeć zgłoszone roszczenie. Podkreślenia w związku z tym wymaga, że zadaniem biegłego nie jest ustalenie stanu faktycznego sprawy, lecz wyjaśnienie okoliczności z punktu widzenia posiadanych przez biegłego wiadomości specjalnych (art. 278 kpc), przy uwzględnieniu zebranego i udostępnionego materiału dowodowego. Tym samym potrzeba przeprowadzenia dowodu z opinii biegłego urzeczywistnia się dopiero wówczas, gdy strony powołają fakty podlegające weryfikacji w wypadkach wymagających wiedzy specjalnej, w oparciu o już zgromadzony materiał dowodowy. Rzeczą biegłego nie jest natomiast ustalenie okoliczności faktycznych poza skonkretyzowanymi twierdzeniami stron oraz poszukiwanie dowodów mogących podlegać ocenie specjalistycznej.

Podobnie, brak było podstaw do prowadzenia dowodów z opinii biegłego ds. obmiaru cel, kominiarza, z zakresu elektryki oraz budownictwa. Ponad wyżej powołane rozważania wskazać należy na zasadność oceny, iż dowody te zostały powołane jedynie dla zwłoki, skoro powód nie zaprzeczył prawdziwości twierdzeń strony pozwanej co do warunków bytowych panujących w pomieszczeniach Zakładu Karnego w N., zawartych w informacji z dnia 21 sierpnia 2012 r. (k.17). Tymczasem dowody te zmierzały do inwentaryzacji budynków Zakładu Karnego.

W tym stanie rzeczy, w ocenie Sądu Apelacyjnego, Sąd I instancji nie naruszył przepisów art. 217 kpc i art. 227 kpc.

Ustalony stan faktyczny decyduje, iż w pełni należy podzielić ocenę prawną dokonaną przez Sąd Okręgowy, w tym przede wszystkim w zakresie wykładni art. 23 i 24 kc, zgodnie z którą odpowiedzialność podmiotu naruszającego cudze dobra osobiste zależna jest od przypisania naruszcycielowi bezprawności działania.

Niewątpliwie powodowi przysługuje uprawnienie do godnych warunków odbywania kary w zakładzie karnym i w tym aspekcie należało rozpatrywać ewentualne naruszenie dóbr osobistych skarżącego. Trzeba przy tym pamiętać, że każdy pobyt w areszcie śledczym czy zakładzie karnym wiąże się z naturalnymi dolegliwościami w postaci pogorszenia standardu życia (brak swobodnej możliwości poruszania się, niemożność samodzielnej organizacji dnia, brak dostępu do niektórych dóbr, przebywania w jednej celi z innymi osobami).

Wbrew twierdzeniom skarżącego standardy osadzenia - określone w art. 110 i nast. kkw - były przez stronę pozwaną spełnione, co wynika z dokumentów przedłożonych przez stronę pozwaną. Co do zasady powód nie przybywał w przeludnionej celi, miał dostęp do środków higienicznych i sanitarnych, pomieszczenia były wietrzne, miał zapewniony dostęp do ciepłej wody, cele były w sposób dostateczny oświetlone.

Odnosnie krótkich okresów czasu, w których powód przebywał w celach przeludnionych, to osadzenie w takich celach poprzedzone było wymaganymi prawem decyzjami Dyrektora Zakładu i akceptowane decyzją Sędziego penitencjarnego, zgodnie z art. 110 § 2b - § 2i kkw. Tym samym działanie strony pozwanej nie miało charakteru bezprawnego.

Brak było także podstaw do przypisania stronie pozwanej bezprawności w tym zakresie, który dotyczył twierdzenia powoda, iż był umieszczany w celach z osobami palącymi. Zważyć należy, że powód był umieszczany w celach zgodnie z deklaracją o paleniu bądź nie paleniu tytoniu. Zgromadzony materiał dowodowy nie dawał natomiast podstaw do ustalenia, by w celach dla niepalących, za wiedzą zarządzających Zakładem Karnym, palony był tytoń przez innych współosadzonych, w tym by powód zgłaszał, iż takie nieprawidłowości mają miejsce.

Nie znalazły potwierdzenia w zgromadzonym materiale dowodowym twierdzenia skarżącego, jakoby w zakładzie karnym był dyskryminowany lub szkalowany. W toku postępowania tak powód, jak i powołani przez niego świadkowie eksponowali jedno zdarzenie, w trakcie którego strażnikowi miały wypaść z ręki klucze i powodowi miało być wydane polecenie ich podniesienia. Trafnie zwrócił uwagę Sąd Okręgowy, iż świadek zeznający na ten temat sam przyznał, iż nie wie, czy samo zdarzenie nie miało charakteru przypadkowego. Ponadto zdarzenie to miało charakter jednorazowy i incydentalny, niemogący przemawiać za prawdziwością twierdzenia powoda, iż był on celowo szykanowany.

Zasadnie zatem uznał Sąd Okręgowy, iż nie zachodzą przesłanki określone w art. 24 kc i art. 448 kc, uzasadniające uwzględnienia roszczenia powoda o zasądzenie zadośćuczynienia.

Oczywiście bezzasadne było roszczenie powoda w części, w której domagał się on zapłaty zasądzenia odszkodowania za pogorszenie stanu zdrowia. W tym zakresie powód nie powołał nawet twierdzeń, na podstawie których możnaby wnioskować, że u powoda doszło do takiej postaci szkody. Już zatem twierdzenia pozwu decydowały o braku przesłanek określonych art. 444 § 1 kc w zw. z art. 417 kc.

Biorąc powyższe pod uwagę Sąd Apelacyjny, na podstawie art. 385 kpc, orzekł jak w sentencji.